

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Summæ Card. Toleti

Minucius, Genesisius

Sammieli, 1613

De septimo præcepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41701

DE SEPTIMO
Præcepto.

Nou furtum facies. Cap.
15. & 16.

Furtum est * ablatio iniusta
rei alienę inuito Domino. Nō
est sola acceptio, sed ablatio,
ablatio enim acceptionem, deten-
tionem, & damnificationē inclu-
dit. Iniusta, quia si ablatio fiat iu-
co, vel necessitate urgente, vel in
bonum eius cui res auferatur, vel in
pœnā, superiore probante, non est
peccatum, vnde nec filii Israel
peccauerunt res Aegyptiorum au-
ferentes, nec si quis quod suum
est, & sibi debetur auferat, quando

commodè illud iuridicè habere non potest, neque n. cõmittit proprie furtum, nec peccatum. Debet tamen prouidere ne inde sequatur vel scandalum, aut nocuumentum aliorum, vel ne is à quo rem suam vel quæ sibi debetur ita aufert, iterum restituat, ac denique ne accipiat aliquid ultra id quod ipsi debetur, quo pertinet vt seruus tantum accipiat id de quo conuenit cum Domino, etiã si alioquin illud esset leuius quam quod meritus est, modo tamen Dominus nõ adhibuerit illum ad aliud seruitium, quam ad ea de quibus inter eos conuenerat: Sin vero nullum fuit pactum merces expendi debet ex pretio quod aliis solet dari ob talem famulatum. Furti duæ sunt species, furtum specialiter dictum, & rapina. vtrumque mortale, nisi paruitas materiæ excuset. Notabilis autem quantitas quæ respectu cuiuscun-

que si ei surripiatur, satis est ad peccatum mortale, sunt quatuor lullii, interdum tamen quarta pars vnus satis esset ad peccatum lethale, vt si auferretur à valde paupere. Deinde peccat etiã mortaliter, qui licet rem parui pretii furetur, accessit tamen animo furandi rem quamcũque, reperisset, vt & qui licet parum furetur, scit tamen ex eo secuturum graue aliquod damnum, vel Dominũ priuatum iri magno aliquo commodo, ac denique qui tot res licet paruę quantitatis furatur, vt magnam exæquent siue ab vnico, illa furetur, siue à diuersis saltẽ quando furi in animo est illa omnia furta facere.

Quid restitutio, & quis ratione rei male accepta restituere teneatur. Cap. 17.

FURTU ex genere suo ad restitutionem obligat, est autem restitutio actus iniustitiae, quod unicuique redditur, quod ab eo ablatum vel acceptum est. Per ablationem, intelligitur iniusta acceptio, furtum, rapina, vel quodcumque dānum in persona, fama, vita & rebus, & cum quod alterius est iniuste detinetur. Per verbum, acceptum, intelligitur actio iusta habendi, quod est alterius, ut per mutuum, censum, aliosque iustos contractus. Ad restitutionem novem concurrunt, quae his carminibus continentur.

Quid, quis restituet, cui, quantum, quomodo, quando.

Ordine, quove loco, quae causa excusat iniquum.

Rursus quatuor sunt ex quibus consurgit restitutionis obligatio. Res iniuste accepta: res iuste accepta, mala actio: & iusta actio seu acceptio. Ad haec enim quae

tuor tanquam ad quatuor riuces
cetera reducuntur. Circa primum
datur talis regula. Quicumque
habet rem malè acceptam, siue
bona, siue mala habuerit fide,
ipsam restituere tenetur, sed ali-
ter, & aliter, nam possessor malæ
fidei tenetur rem restituere etiã si
perierit: sed possessor bonæ fidei,
non tenetur si stante bona fide res
ipsa perierit, vel ea quocunque alio
modo priuatus est, aut eam vendi-
dit, postquam tamen scit rem fuis-
se alienam, tenetur seruare illum
indemnè cui eam vendidit, & re-
stituere lucrum quod in eo fecit.
Rursus possessor malæ fidei non
modo rem, sed etiam damnum e-
mergens, & lucrum cessans ex mo-
ra restitutionis restituere teue-
tur. Possessor verò bonæ fidei ea
tantum in quibus factus est diti-
or, & præterea potest vsucapere, &
rem ipsam præscribere, ita vt si
post tempus secundum leges requi-

fitum tam ad vsucapionem, quam prescriptionem deprehendit rem non esse suam, non obligetur ad vllam restitutionem, sed possit ipsam retinere. In hoc vero conueniunt tam bonæ quam malæ fidei possessores, quod rem alienam si eam à fure vel alio emerint, possunt eidem restituere & ab eo recipere pretium, vel certe domino, quidquid dicat Nauarrus.

Quis restituere teneatur ratione rei bene acceptæ. Cap. 18.

Res bene accepta, prout ad rem pertinet, quatuor modis haberi potest, commo-
datione, locatione, pignore, & deposito: & qui his modis habet, tempore statuto impleto, reddere tenetur. Si verò res talis perierit, quatuor in casibus restituere tenetur. Primò Quando ex malitia, vel negligentia morali ipsius haben-

tis, res ipsa perit, vel sublata est, quia eam ad alios vsus conuertat, vt cum quis equum locauit pro Mediolano, & Venetias ille proficiscitur, quo in itinere à latronibus expoliatur. * Tertio. Cū est in mora reddendi alienum & in tali mora res perit. * Quarto. Quando conueniunt dans & accipiens, quod res pereat in damnum recipientis, tunc enim si recipiens amittat, restituere tenetur. Ad hanc regulam rei bene acceptæ, reducit obligatio restituendi inuenta, quæ si dominum non habent vt quæ in maris littore reperiuntur seu in loco in quo solent generari, sunt inuentoris: si habent, vt quæ in viis, & domibus reperiuntur, domino reddenda sunt, quo non comparente, post sufficientem diligentiam pauperibus ex communi sententia D. D. vnde si inuentor pauper sit, potest ea sibi retinere, nec si postea compareat

dominus, tenetur ad ullam restitutionem si res consumpta sit vel præscripta. Theauri vero antiqui, si in proprio fundo inueniantur: sunt inuentoris, si in alieno & domini voluntate, dimidiã sibi partem retinebit, alteram domino restituet, si vero nescio domino, totum perdit. Qui vero agrum emit, quia nouit in eo Theaurum latere, iustè emit, & thesaurum fodiens, poterit sibi illum applicare. S. Th. 1. 2. 66. 5. seruandę tamen sunt in hac re principum leges, in quorum territorio Theauri inueniuntur.

De tertia radice, quę dicitur mala actio. Cap. 19 & 20.

Mala actio, aut est contra charitatem, & sic nulla est ab illa restitutionis obligatio, aut contra iustitiam, & sic restitutio est in præcepto, vnde qui

Eleemosynam in necessitate non dedit, peccavit quidem, sed non tenetur ad restitutionem, sicut nec meretrices, quæ ex meretricio pecuniam recipiunt, nisi contra iustitiã, dolo, vel fraude aliquid extorserint, vel plus acceperint, quã quis posset dare, ut à filio familias. Mala vero actio ad restitutionem obligans est multiplex, prima cum quis iniuste alium impedit à consecutione alicuius boni, quod aliàs iuste, & probabiliter erat habiturus: v. c. beneficium, quod deinde non est consecutus, ut si illi crimen imponat, vel occultum aperiat, si tamen probabiliter non erat illud accepturus, ad nihil tenetur, sicut neque tenetur quicquam restituere nisi pro ratione certitudinis qua illud erat accepturus unde si erat certo consecutus tenetur totum damnum restituere, si probabiliter tantum, partem. Altera est, qua quis iniuste alium damnifi-

cat in bonis animæ corporis, vel fortunæ: vt comburens vineas, vel domos alienas, & quidem qui nocet in anima, vt si quis fraude vel dolo alium falsum docuerit, vel religioso vt egrederetur persuaserit, debet fraudem & dolum remouere, ad nullam tamen aliam restitutionem obligatur, nisi forte monasterio, si ille fuisset illi multum utilis. Qui vero in corpore, vt qui alium occidit aut mutilat debet omnia damna inde deriuata, in vxorem, filios dominum, & expensas in medicos soluere. Qui denique in rebus fortunæ, debet illas restituere, & damna omnia ac lucra cessantia, siue tale nocumentum per se inferat, siue per suos. Tertia, cum quis aliquid retinet inuito domino, vt fures, & vsurarii, de quibus infra: Hic autem satis sit dicere de cadētibus ligna in alienis siluis: de iis qui feras venantur, aucupantur a

ues, & pisces expiscantur. Hęc enim si aliena sint, vel principum, vel particularium dominorum, accipientes peccant mortaliter & ad restitutionem tenentur, quod tamen intelligo de feris ac piscibus quę capiuntur in locis clausis ac aquis permanentibus, nam quando aquę transeunt nulla est obligatio ad restitutionem. Si autem flumina, vel siluę sunt communitalis, non peccant, & non tenentur ad restitutionem, nisi magnam stragem edidisset, sed si contra legem comprehendantur & condemnentur, debent soluere pœnam. Cum vero ferę, & aues vagantur, & domini non soluunt damnum, quod aliis inferunt, possunt extra dominorum loca capi & occidi sine peccato: uti & siluestria animalia, secus verò de auib; & feris partim domesticis, partim siluestribus quę habent certum domi-

cilium nam illas capere in locis
vbi nidificant, vel intra spatium
permissum, peccatum est obligans
ad restitutionem, quod tamen in-
tellige quando aluntur à suis do-
minis, nam quando non aluntur,
& propterea terras deuantant, nec
ille tali damno satisfacit. licite
possunt capi.

*De Quarta Radice restitutio-
nis. Cap. 21.*

Vltima restitutionis radix
iustæ actionis vocatur, qua
quis mutuo, vel alio licito
contractu acceptum, restituere tene-
tur. Quæ quidem obligatio non
trāsit nisi ad hæredes, & fideiusso-
res ipsius, cum tamen obligatio re-
stituendi ratione iniustæ actionis
ad octo transeat personarum gene-
ra, quæ in solidum tenentur, scilicet
ad eum, qui damnum iussit, qui
quod suo nomine factum est, pro-

bavit,

bauit, secus si tantum factum probauit, quod cum factum est, non fuit factum nomine illius, qui ita consentit, vel consilium aut fauorem dedit, ut fuerit causa actionis totius, secus si non fuerit. causa participans, & cooperans, non obstands, cum possit. si tamen ex officio ei non incumbit impedire, peccat quidem, sed non tenetur restituere, sicut nec qui non manifestat. Sed quaeritur an quando ratio dandi & accipiendi est iniusta, ut qui pro homicidio iniuste perpetrando, vel sententia iniusta ferenda accipit aliquid, debeat restituere: & respondetur debere, non quidem domino, quia iustum perdidit male dando, sed pauperibus, secundum Caietanum. Vel dicendum, eum non teneri ad restitutionem ante iudicis condemnationem, uti S. Ant. & Nam. affirmant. sed posse pro se retinere, & hoc probabilius inquit Toletus.

Quid, & cui restituendum.
 Cap. 22. & 23.

Res, quæ iusto titulo habetur, ut mutuo, vel locatione, eadem est restituenda, & si eius qui illam habet culpa deterior vel deperdita fuerit, valorem reddet equalem, secus vero si sine culpa, & illam bona fide possidebat. Qui vero rem alterius male acceptam habet, ultra ipsam rem, fructus rei receptos, & quos fecisset in potestate domini ac præterea omnem damnam emergentiam, & lucra cessantia reddet, non tamen eos fructus quos ipse industria sua per illum usum acquisiuit, quod potiori iure habet locum quando res bona fide habebatur, ut in deposito: unde maxime satis erit tunc reddere illam in quo forte ea res deterior facta fuisset, ut si quis vas quod habet in

pignore, aliis locet. Vero domino
facienda est restitutio quando res
ab eo fuit accepta: si autem ab habente
illam in deposito, vel locatione,
ipsi, aut vero domino, si à latrone,
domino potius, vel latroni cum
cautione, ut domino scilicet resti-
tuat. Quando vero dominus lon-
ge abest, & rem ipse iuste habet,
poterit eam conseruare, aut ipsius
domini expensis mittere, sin autem
iniuste habet, expensis propriis,
nisi omnino mitti non possit, &
tunc poterit expectari, sed si nul-
la suspes mittendi, habenda erit
tanquam debitum incertum, vel
potius erit restituenda si possit hæ-
redibus, quod etiam fieri debet
quando dominus mortuus est,
quod si illi desint post diligentem
inquisitionem pauperibus vel ec-
clesiis. Nec est necessarium, quod
eorum inuentorum restitutio per
Episcopos fiat, nam, & qui habet,
vel inuenit, si pauper est, partem:

vel totum suis necessitatibus subleuandis, poterit retinere, & nomine hæredum hic intelliguntur non modo necessarii, vt filii & patres, sed etiam ii quibus non obuenit hæreditas nisi ex legato vt fratres, cognati, quamuis restitutio quæ fieri debet ratione iniuriæ vel homicidii, fieri tantum debeat hæredibus necessariis inquit Sorus.

Quantum, quomodo, & quædo sit restituendum. Cap. 24.

Quando damnatum illatum est circa ea, quæ ad perfectum valorem non adhuc peruenerunt, vt seminata destructa, vel animalia in tenera ætate occisa, tantum restituendum est, quantum pretium in perfectione eorum futurum sperabatur, deductis expensis & periculis computatis, quæ usque ad rei perfectionem intererant, quia tamen ordinarie dominus rei nollet videri talia pericu-

la, ideo, quando damnū datum est
ex malitia plus restituendum est
quā periculū valet, secus verò quā-
do casu datū est. * Quomodo per
se videlicet, aut per alium, cui fides
adhiberi possit, qui tamen si non
restituatur sed aufugiat in commo-
dato & pignore, res perit domino,
in mutuo vero & quando res de-
betur ratione acceptionis, perit
accipienti, deinde qui in solidum
restituere tenetur nō satisfacit vel
partem reddendo. * Quādo ratio-
ne rei malè acceptæ, vel malæ ac-
tionis, restitutio facienda est sta-
tim, quādo vero ratione iustæ ac-
ceptionis, debet fieri statuto tem-
pore, unde qui non restituit quan-
do potest, & tenetur, mortaliter
peccat, & toties peccat de nouo,
quoties se se offert occasio com-
modè restituendi, & non vult re-
stituere si tamen ipse aduertat:
præerea qui bona dubia de qui-
bus certi non sunt, an sint propria

vsque ad testamentum differunt, dilucidare, nullus tamen res restituere tenetur cum periculo famæ vel notabili propriæ rei ultra debitum, nisi quando creditor ex dilatione solutionis simile detrimentum pateretur, sed neque etiam cū periculo propriæ vitæ, licet creditor esset in eodem periculo (nisi is esset persona Reipub. multum necessaria) nimirum quia talis necessitas inducit dominium rei, secus vero de infamia, vnde si alteruter deberet incurrere infamiam, debitor teneretur ad eam subeundam. In necessitate, iusto vel iniusto titulo aliquid accipiens, cum ad pinguiorem fortunam venerit, restituere tenetur.

Quo ordine, & loco restituendum, sit. Cap. 25.

Quando debitor potest omnia debita soluere, nō est neces-

farius restitutionis ordo, secus vero, primo; quæ habet apud se ratione rei acceptæ, domino restituere debet, & eo deficiente, pauperibus, inter ea autem quæ debet ratione acceptionis, prius certa ceu quorum domini cognoscuntur quam incerta: & inter illa prius debita licite contracta, quam vsuras. In aliis iura particularia communitatis, vel communia statuta prouinciæ, vel regionis obseruanda sunt, vt primo debita, ad quæ bona debitorum fuerunt obligata. *Secundo, coniugum dotes. *Tertio, quæ fisco, debentur. *Quarto debita ad quæ bona creditorum sunt tacite Hypothecata. *Quinto, depofita perditâ in potestate debitorû. *Sexto ea quæ debentur priuilegiatis seu qui habent priuilegium vt illis soluatur priusquam aliis. Septimo, quæ debentur aliis credi oribus, *Octauo, vsuræ, Vl imo, bona in-

certa. Eo loco facienda est restitutio ratione rei acceptæ, vbi res reperitur, ratione iniustæ actionis, vbi dominus voluerit, seruando illum indemnem, ratione iustæ acceptionis, vbi ex pacto conuenerunt, quod si expressè non conuenerunt vbi coram iudice deputato conueniri potest debitor.

Que cause excusant à restitutione. Cap. 26. & 27.

Septē sunt causæ à restitutione excusantes. * Prima, Spōtanea veri creditoris remissio, vel condonatio. * Secunda, Recompensatio æquiualens in alia re pecunia æstimabili. * Tertia, Cessio bonorum quæ si non sufficiant, & debitor postea redeat in pinguiorem fortunam, debet quod reliquum est restituere. * Quarta, Usucapio, & Præscriptio est autem Usucapio * acquisitio domini rerū

mobiliū per continuatā possessionē temporis à lege definiti, quod est triennium, Præscriptionis autē decennium inter commorantes in eadem vrbe, inter alios vero, aliquando viginti, aliquando triginta anni, ad vtramque autem vt legitime fiat requiritur * primo continuata possessio per totum illud tempus, * Secundo bona fides, id est vt possideat tanquam suam toto illo tempore, * Tertio legitimus titulus dominium in perpetuū transferens. * Quarto vt sint res quæ vsucapi aut præscribi possunt, quales non sunt res furto sublata, vi possessæ, religiosæ, seruus fugitiuus, homo liber. * Quinta, Ignorantia iuris, & facti, dū modo non sit crassa, & culpabilis. * Sexta, necessitas quæ multiplex est, vitæ, famæ, libertatis, & rei, nullus enim tenetur alteri restituere rem suam cum iactura aliquorū existis, nisi fortè ea esset maximi cuiusdā no-

menti, vt volunt quidam: debet tamen debitor vt rem alienā restituat si mala fide eam habebat, vel consumsit, descendere ad quamcunque necessitatem, citra extremam, seus tamen quando bona fide, sed tunc saltem debet statum mutare, parciores sumptus faciendo, potest tamen aliquid retinere quo possit mediocriter vitam tolerare. *Septima. Cum quis via aliqua dominium transferente, rem alterius habuit, vt puta ludo à vero domino, sine vi, & fraude: & ita vt vnus alium non notabiliter superaret in scientia ludendi, præterea per sortē & sponsonē, modo absit fraus quæ interueniret si res esset vni certa, & fingeret dubiam. Quando excommunicatio fertur contra illum qui restituere debet, si non habet unde soluat rē ipsam, nō excommunicatur, & si lata sit in generali, nō tenetur corā iudice comparere, si nominatim, tunc tenetur

ub ead
qui se
recupe
comm
tra ill
quasi
pro te
manif
apud
rare d

De

V

qua c
necef
rum
sit lu
tra so
quod
stium
cuni

ub eadem pœna. Sed nec pariter, qui secreto rapuit sua, quia aliter recuperare nō poterat, incurrit. Ex communicationē quæ fertur contra illū qui talem rem rapuit, nec quando fur est occultus tenetur se protere, nec illi qui sciunt tenetur manifestare, si tale furtum etiam apud alios sit occultum, sed fur curare debet vt res restituatur.

De Usura quid sit. Cap. 28.

VSura est* lucrū rei pecunia æstimabilis, ratione mutui principaliter proueniēs. Ex qua descriptione quinque ad usurā necessaria colliguntur. Primū, Verum mutuum. * Secundum, Quod sit lucrum aliquod mutuantis ultra sortem, ita vt aliquid acquirat quod antea illius non erat. * Tertium: Quod tale lucrum sit rei pecunia æstimabilis, quale non est

amicitia. * Quartum, Quod sit ratione mutui, non damni emergentis, vel lucri cessantis. * Quintum, Quod sit principaliter ob mutuum, nam si sponte, vel gratitudinis gratia aliquid mutuanti datur, non erit usura, quæ semper est peccatum mortale.

Quotuplex usura, & de mentali. Cap. 29.

TRiplex Usura, Mentalis, Exterior implicita, & Exterior explicita. Usura mentalis est, cum qui hac intentione mutuat, ut ex mutuo aliquod lucrum ultra fortem accipiat, sed talem intentionem non manifestat exterius. Usura implicita exterior est, cum quis paciscitur de lucro, sed non explicitè. Exterior explicita est, quando pactum fuit expressum. In mentali tria sunt necessaria, primum, intentio aliquid accipien-

di vltra sortem ex mutuo: quoniam
Dominus prohibuit Luc. c. i. Mu-
tuum date nihil inde sperantes.
Spes enim ibi pro intētionē sumi-
tur, nec sola spes, aut desiderium
accipiendi lucrum, satis sunt ad
vsuram, sed requiritur intentio
id est, vt eo animo mutuet vt lu-
crum capiat ex mutuo. * Secundo
requiritur, quod talis intentio sit
acquirendi lucrum ob mutuum,
non mutuandi propter amicitiam,
* Tertio, quod tale lucrū sit prin-
cipaliter propter mutuum, non
ob gratitudinem. Usura autem
hæc mentalis potest tripliciter cō-
mitti: ex parte dantis & recipien-
tis lucrum, ex parte recipientis tā-
tum, & ex parte dantis & non re-
cipientis: Primo & secundo modo
peccat recipiens, & tenetur ad re-
stitutionem: tertio modo nō pec-
cat, sed cum primum constabit
de mente dantis, reddere debet id
totum, quo ditior factus est.

De Usura exteriori explicita.
 Cap. 30.

AD Usuram exteriorem explicitam duo sunt necessaria, alterum ut mutuū intercedat. In quo aliquid ultra sortem accipiatur, cuius defectu quidam pecunias aureas ad medicinam, vel pro argenteis, & petit aliquod moderatum lucrū, non committit usuram, quia id nō est mutuū; sed locatio, aut venditio, alterum: quod sit pactum aliquod apertum aliquid recipiendi ultra sortem propter mutuū: & ex his multi solvuntur casus: nam aliquid mutuans agricolis cum pacto ut teneantur terras suas colere, aut emptori, ut merces ex officina sua emat, vel negotiatori, ut pecunias mutuet, aut capitali indemnifatuato det aliquā lucri partem, vel

accipit à principibus in pignus terras, & loca eorum fructificantia, totum mutuum sine periculo cōseruando: vel denique qui datvno tempore triticū vt alio quādo plus valet, tantūdem accipiat, vsuram cōmittit: quorū omniū ratio est; quia accipitur aliquid pecunia æstimabile ob mutuū vltra fortem: potest tamen quilibet fundū quē in feudū alteri dedit, in pignus mutui ab illo accipere, & gener rem quamuis frugiferam in pignus dotis à focero; & vterque: fructus earū rerum recipere capitali saluo. Ita. n. iura permittunt sine vsuræ culpa quia leges, & Pontifices hos duos casus ab vsura faciūt imunes

De Vsura exteriori implicita.

Cap. 31.

Solet vsurā variis modis palliari: & mutuū in ea occultari. Pri. ratione vēditionis: vt cū

fingitur vendi quod non est: e
 xempli causa, ille fingit dare agri
 colæ quiuquaginta aureos pro bo
 bus, quos non habet, deinde fin
 gisse locare boues pro quadragin
 ta: ista est vera vsura, vel cum quis
 vendit rem plus summo pretio
 propter expectatam solutionem,
 vel vilius emit iusto seu infimo
 pretio, propter anticipatam. Ali
 quando occultatur etiam ratione
 solutionis, vt cum quis dat alicui
 centum aureos post annum red
 dendos, & quia statim reddit, dat
 octoginta, petens sibi reliqua vi
 ginti condonari, hæc enim vsura
 est, si ratione temporis fiat, secus
 si ratione periculi, vel absentia il
 lius pecuniæ quæ ratione periculi
 minus valet quam præsens, ali
 quando etiam occultatur sub titu
 lo emptionis & venditionis, vt
 cū mercatores expectata solutione
 vendunt aliquid summo pretio
 & statim illud redimunt præsent

pecunia

pecunia, infimo pretio. Denique mutuum occultatur sub titulo societatis, ut cum quis dat negotiatori pecuniam hac lege, ut det lucri partem, & pecuniam integræ maneat ipsi soluendæ, sic ut ipse periculum subire nolit, ut & illi faciunt, qui dant campfori pecunias, lucrum sine capitalis periculo petentes: in eo enim semper usura reperitur, quia mutuum cum lucro interuenit.

De causis propter quas lucrum in mutuo exigere potest. Cap.

32. 33. & 34.

Quatuor potissimum de causis lucrum aliquod ex mutuo exigere potest. * Primo. In penam solutionis, si mutuarius statuto tempore non soluat, quod tamen ut fiat licite, præter rectam intentionem quæ debet interuenire ex parte mutuantis, quali

T

est vt suum recipiat simpliciter, non vero vt lucrum reportet, non debet illi esse compertum vel probabile, mutuatarium non futurum soluendo tempore statuto, & praeterea, si nulla culpa mutuatarii fuerit vt non soluat, nihil debet exigere, sicut nec totam poenam exigere si partem aliquam soluit, sed proportionata, nisi vbi debitum totum fuerit simul soluendum & non per partem, idque ex pacto. "Secundo, Ratione damni emergentis, si damnum sit aut praesens ac certum, aut probabiliter timeatur, sed cum probabiliter tamen timeatur non licet de illo toto pacisci, sed tantum de parte: si vero nullum sit pactum tunc tantum licet aliquid ratione damni accipere, quando vel quis dolo ac fraude inductus est ad mutuandum, vel damna illa iam antea formidata, mutuatario fuerunt declarata, quo utroque casu tenetur qui mutuum acci-

pit, damna sarcire. * Tertio. Ra-
tione lucri cessantis ex mutuo: Ve-
rè autem dicitur cessàs, quãdo he-
tes condiciones concurrūt. Prima
ut pecunia, quæ mutuo datur, sit
negotiationi exposita. * Secunda,
ut qui mutuat, non habeat aliã pe-
cuniã extra negotiationem, ex qua
mutuare possit. * Tertia, ut lucrum
sit probabile. Siue autem quis ro-
gatus, siue sponte & ex charitate
pecuniã suã ita mutuet (quidquid
magni doctores in contrariũ sen-
serint) parũ refert ad lucrum perci-
piendum: quod lucrum ut iustum
sit cum debeant deduci expensæ,
labor & periculum quæ mutuans
subire debuisset, vix tertia pars lu-
cri ab eo ex sua negotiatione spe-
rati, debet exæquare. * Quarta cum
quis aliquid mutuat tẽpore quo res
minus valet, illi reddendam alio
tempore quo forte accidit plus
valere, si id non prauidit mutu-
ans, neque hac intentione mu-

tuauit vt plus acciperet, in rebus, non est vsura: & qui mutuum accepit, debet illi restituere in eadem mensura in qua accepit. Non sic autem in nummis, nam si quis alicui mutuaret centum aureos, quando valent decem iulios, & postea princeps valorē augeat vsque ad quatuordecim, non tenetur qui recepit, reddere centum sed pretium æquiualens: quia in pecunia pretium non differt à re ipsa. * Ultima causa est quando mutuum degenerat in sortem, vt do tibi mille, ea lege, vt si alteruter nostrum moriatur ante decē annos, illa sint tua, aut tuorum heredum, sin vterque viuat, tenearis mihi mille & quingentos soluere: hoc enim totum licitum est, si libere fiat vtrunque.

Quantum debeat vsurarius restituere, & ex quibus bonis.

Cap. 35.

Trea dar
fructus
ra per
quos e
sumpti
fuit: ne
mo à se
Tho. 2.
na om
sunt, &
plus ha
vsuras
alienar
e recipi
stitutio
quantu
fit in er
na hab
restitu
distrab
sunt pe

Tantum debet vsurarius restituere, quantum ex mutuo accepit lucri, & præterea damna illata, lucra cessantia, fructus quos recepit ex re fructifera per vsuram accepta, sed nõ illos quos ex rebus infrug feris vsu cõsumptilibus sua industria conquirit: nec eos quos ex agro, vel domo à se ex re vsuraria eniptis, S. Tho. 2. 2. 78. iam vero vsurarii bona omnia, restitutioni obnoxia sunt, & quidẽ, ita vt quandiu non plus habet in bonis quã satis sit ad vsuras soluendas, nec ipse res suas alienare possit, nec quisquam ab eo recipere, citra obligationem restitutionis, nisi tantundẽ pederet quantum ab eo ipse acciperet, vt fit in emptione. Si vero plura bona habeat quam necessaria sint ad restitutionem, etsi non possit ea distrahere quę in specie accepta sunt per vsuram, vt quę quãdo nõ

sunt usu consumptibilia, maneat
 restitutioni obnoxia in cuiuscun-
 que tandem potestate inveniatur:
 quod ad alia tamen attinet, quan-
 diu non reddit se impotentem ad
 restituendum, potest ea distrahe-
 re, & quilibet ea sibi ab eo com-
 parare iusto titulo, nec si postea
 usurarius non sit soluendo, teneat
 hic ea restituere, vxor tamen usu-
 rarii & filii illius qui aliunde viue-
 re non possunt, possunt illius bo-
 nis etiam usura partis sustentari:
 eademque est ratio de seruis res il-
 lorum augentibus, secus de aliis.

*Qui obligetur ratione usurae re-
 stituere, & quid cum usurario
 agendum. Cap. 36.*

Non solum hæredes usurarii
 pro rata parte bonorum
 illorum quæ ad illos de-
 uenit tenentur restituere, sed et

iam notarii nisi quando contra-
ctus quos conficiunt essent aperte
vsurarii, quia tunc sunt aperte
inualidi. Præterea vsuras ab vsu-
rariis repetentes, vt Principes, ad-
uocati, procuratores, notarii, te-
stes, proxeneræ, & factores, qui
vsurarios defendunt, aut pacta
conficiunt, aut alio quouis mo-
do cooperantur efficaciter ad dan-
dum ad vsuram, & exigendum.
Iam vero si vsurarius est notorius
& publicus, non est absoluendus,
nec est ei ministrandum Euchari-
sticæ Sacramentum, donec resti-
tuat, vel sufficientem cautio-
nem det, quibus debet: quod si
non possit saltem iuret se non
posse, & cum primum poterit se
restituaturum, secus non debet ab-
soluti, ne quidem si dicat se in te-
stamento reliquisse, vt soluantur
vsuræ, quia testamentum est inua-
lidum, & qui ralem in loco sacro
sepeliret, incideret in excommuni-

cationem Episcopo reſeruatam. Quod ſi vrget mors, debet confeſſarius licentiam petere reuelandi hæc Episcopo, vt ſi poſtea viuat, uſuras ſoluere cogatur, inquit Toletus: ſed ſi morbus repentinus his non det locum, modo uſurarius det ſigna contritionis, poterit abſolui & ſepeliri in loco ſacro. Si autem uſurarius ſit occultus, & proſiſitum habeat reſtituendi, erit abſoluendus pro prima vice, in ſecunda expectanda prius reſtitutio ubi antea nõ reſtituiſſet, quod ſi mors inſtet, etſi melius faceret confeſſarius ſi prius curaret eum reſtituere, ad hoc tamen non tenetur: ſicut neque ad petendam cautionem cum licentia manifeſtandi Episcopo: ſed ſi probabile eſt ipſius hæredes reſtituturos, poteſt, ſi habeat proſiſitum reſtituendi, illum abſoluere.

De accipiente ad Vsuram.

Cap. 37.

INducere aliquem ad usuram non licet, nisi id fiat in commodum alicuius qui est in extrema necessitate, & cui nō potest alio modo succurri: accipere tamen ad usuram per se malum non est, nam qui petit, solum mutuum petit, usuram vero non nisi coactus offert, & præbet. Si autem quis sine vlla necessitate peteret, sed ad luxum, & ostentationem, etsi peccaret, venialiter tamen tantum peccaret, modo id fiat citra graue damnū familiæ. Accipere verò ad usuram ad negociandum, vt quis inde ditior fiat, an liceat videtur dubium, nam S. Thom. quondam à Florentino de hac re consultus, respondit non licere, sed fortè intellexit S. Doctor de illo, qui abundè aliunde pecuniam habere poterat ad ne-

gotiandum: si quidem alias, & pro se, & pro alio ad usuram petere, & accipere licet, siue ad negotiandum, siue ad quiduis aliud. Permittuntur usuræ, sicut & meretrices, & quidem interdum licite: peccatum tamen est cogere ad usuras soluedas, sicut & eas exercere: est enim contra ius naturæ, & Canonicum: ex quo etiam usurariis undecim statuuntur pœnæ, ut licet videre apud Syluestrum verbo usura.

De monte Pietatis Cap. 38.

Mons pietatis est quædam pecuniæ summa, aut rerum pecunia æstimabili, quæ in pauperum refugium à Principe, vel Republica recondita peculiari loco habetur, ex quo solet pauperibus gratis mutuari. Huius montis quatuor sunt leges: Prima, ut mutuum, quod datur sit ad bre-

ue tempus, & annū non excedat.
*Secunda, quod mutuum non de-
tur nisi sub pignore, ne pauperes
in soluendo sint negligentes in
montis detrimentum. * Tertia, si
infra tempus determinatum non
redditur mutuum, vendatur pi-
gnus, & detur monti quod illi de-
betur. * Quarta, ut qui mutuo ac-
ceperint, singulis mensibus ali-
quam parvam pecuniæ summam
monti pro ministrorum expensis
soluant. Olim fuit discordia de
huius montis iustitia, sed Leo x.
peculiari Bulla in Conc. Lateran.
Illius iustitiam approbavit; quare
mirum est de Caiet. & Soto, qui
eum impugnant, eum nihil ei lu-
cri accedat ultra id quod habebat:
& si quid accipitur sit pro indem-
nitate, & expensis, & obligatio-
ne mutuandi.

*De aliis montibus, qui sunt in
usu. Cap. 39.*

Reperiuntur nonnulli alii montes, qui à principibus fundari solent supra quosdam redditus. ut mons farinae, mons gabellarum vel decimarum, &c. Quorum alii sunt perpetui, ut quando summa accepta non potest reddi ab accipiente, nec redditus perire cum vita dantis, sed ad heredes eius illius transit, qualis est mons si lei Romae à Clem. 7. erectus, in quo septem pro centum perpetuo dantur. Quidam autem sunt temporales, durante vita illius, qui pecuniam posuit, & eo mortuo, pecunia in monte remanet, & talis est mons recuperationis à Pio 4. institutus, in quo duodecim dantur pro centum. Sunt & alii, qui reddunt decem pro centum, & omnes liciti, quia sunt ad modum

census vel temporalis, vel perpetui, debent tamen hæ conditiones ad hoc in illis seruari. * Prima, vt pecunia montis verè supra aliquos redditus reales sit posita. Secunda, Quod solutiones fructuum non excedant mōtis pecuniarū, redditus. * Tertia, Vt summa quam quis singulis annis accipit pro sua pecunia quam in illum montem principio contulit, non sit maior, quam tunc ille mons pro simili summa possit reddere, nisi à principio pactum fuisset, de certa pecunia semper, & quocunque euentu soluenda. * Quarta. Quod pereunte monte omnia pereant, census enim non obligat, nisi dum res fundi supra quam erat census, manet, nisi pereat culpa accipientis ad censum.

* Quinta, Vt in monte temporali plus pensionis detur, quam in perpetuo. * Sexta Quod Principes & Pontifices absque graui necessita-

re huiusmodi montes non erigant
 Sunt & alii montes Romæ, in qui-
 bus non cessat pensio, etiam mor-
 tuo pensionario; potest tamen
 redimi pensio, & isti dant decem
 pro centum. Alii autem redimi
 non possunt. Sunt aliqui, qui hu-
 iusmodi pensiones plaris vendit,
 quam emerint, & licet: quia iidem
 redditus, temporibus, & locis di-
 uersis, minus, & plus emi & vendi
 queunt, sicuti & plus aut minus
 valent.

De Societate officiorum. C. 40.

Societas officiorum, quæ Ro-
 mæ exercetur, fundatur supra
 quedam officia, quorū re-
 ditus à Papa certo pretio vendun-
 tur, & quia vix vnus reperiebatur,
 qui tantam haberet pecuniam, qua
 vnum tale officium posset emere,
 concessum vni est, vt altero, aut

pluribus adhibitis sociis, talia officia emat, quibus pro rata reditus distribuatur. Sunt autem huiusmodi officia temporalia, & mortuo officiali, ad Papam redeunt, nisi officialis quinque diebus ante, officium alteri renunciauerit. Institutiæ verò horum officiorum duas condiciones apposuit Paul. 4. * Prima est, quod tales societates fiant solummodo supra officia Romanæ Curia. * Secunda, quod non admittantur ab officiali socii ultra pretii ipsorum officiorum dimidietatem, hæc tamen condiciones non sunt ex natura rei necessariae, apponi tamē nō debent, quia prohibita, si tamen sunt prohibita: nam Bulla Pauli iam reuocata est per Pium Quartum, qui solum præcipit, ne socii maiores reditus percipiant quam ex officio proueniant. Sed tamen abusus maximus in contrarium viget, exigunt namque multi eti-

am duodecim pro centum, qui ex officio nunquam haberi possunt, præterea tamen requiritur, ut cum officialis cæteris plus laboret, & sua industria sociis quæstû faciat, ut maiorem pecuniæ, vel fructus partem recipiat, quam socii. Hoc tamen auaritia humana adhuc expleta non est, nam doli, & fraudes aliæ multæ in iis committuntur prout ibi Toletus fusius exponit.

De aliis societatibus. Cap. 41

Sunt, & aliæ societatis species
 *Prima cû multi simul operi
 & pecunias suas negotiatio
 ni exponunt, quæ est licita tribus
 conditionibus seruatis. *Prima. Vt
 negotiatio sit licita, & non contra
 iustitiam. * Secunda, Vt se periculo
 amittendi capitale exponant,
 sicut lucrum pariter volunt per
 cipere. * Tertia. Quod lucrum

propor.

proportionaliter diuidatur pro ra-
ta, & proportione pecuniæ expo-
sitæ, laborum, & industriæ. Alia
societas est, cum alter pecuniam,
alter industriam adhibet, aut alter
laborem & pecuniæ partem, alter
verò pecuniam tantum: quæ licitæ
erit, si duo hæc seruentur. * Primū,
Quod uterque sit expositus peri-
culo amittendi suum capitale, id
est ut qui pecuniam exponit: si
forte pereat, damno ipsius pereat,
qui laborē si fortè nihil adueniat
lucri, illi etiam suus labor pereat,
salua alterius pecunia, * Secundò,
quod in lucro diuidendo compu-
tetur quantum valeat labor & in-
dustria ac periculum, & quod la-
bor & industria semper perditur,
dum nihil est lucri, pecunia vero
non ita. In hoc verò contractu,
potest & alius licitè interuenire
nempe affectionationis, ut si vnus
socius dato pretio petat ab alio af-
fectionationem sui capitalis, & lucri.

Quarta societas est circa animalia
 ut cum quis emit animalia, & de
 curanda aliis, reseruata sibi lucra
 parte, & est licita tribus his serua-
 tis: *Primo. Quod portio reserua-
 ta sit iusta: debet enim haberi ratio
 laborum, industriæ & expensarum
 illorum, qui ea curant. * Secundo.
 Quod animalia pereuntia, domum
 pereant, non curatoribus. * Tertio.
 Ut cum absq. negotiatorum culpa
 ex animalibus lucrum non per-
 pitur, tunc liberi sint socij à lucro
 domino reddendo.

*De Censibus, quid primo sit cen-
 sus, & quotuplex. Cap.
 42. & 43.*

Census est ius exigendi
 pensionem de re utili alteri.
 Differt census à locacione
 quia qui locat alteri domum, non
 transfert dominium domus in loca-
 terum, sed vsum: & habet ius cen-

gendi pensionem super illam: At
 qui censum habet super aliquam
 rem: non habet eiusdem rei domi-
 nium sed ille qui ipsi soluit pensio-
 nē. Ab emphyteusi pariter differt,
 nam in hac, quis accipit pensio-
 nē cuius dominium habet; sed
 usus est alteri in perpetuum tradi-
 tus: Diuiditur primo census in
 Resignatiuum & consignatiuum:
 Resignatiuus est, cum quis rei suæ
 dominium alteri transfert, retenta
 sibi aliqua pensione fructuum.
 Consignatiuus, cum quis retento
 dominio rei, partem fructus in al-
 terum transtert qui census nunc
 temporis est in usu. Horum autem
 quidam sunt perpetui, ex quibus
 alii redimi possunt, nempe ab eo,
 qui dat pensionem, si reddat pre-
 tium quod accepit, alii non pos-
 sunt ex pacto. Quidam verò sunt
 temporales, idque vel ad certum
 tempus, quo finito cessant, vel ad
 incertum vt ad vitam alterutrius,

vel ad alium terminum in certum
 rursus alii sunt fructuarii, de rebus
 seu fructibus rei super quam est
 census, alii pecuniarii qui soluntur
 in pecunia, qui nunc magis sunt
 in usu, & dicuntur hi omnes cen-
 sus reales, quia fundantur in re ali-
 qua fructifera, ut agro, domo, &c.

*De emptione, & venditione cen-
 suum. Cap. 44.*

Licet profectò unicuique ius
 census super res suas alteri
 vendere, vel emere ab altero,
 ut sacri docent canones. Nempè,
 quia ius exigendi huiusmodi fru-
 ctus est pecunia æstimabile, quini-
 mo non modò iam factos emere
 & vendere licet, sed etiam novos
 per venditionem, & emptionem cõ-
 stituere, neque n. amittitur pecunia
 sed ius exigendi pecuniam, vel fru-
 ctus. Et hæc omnia debent intelli-

gi de
 por
 redin
 spect

De c
 mb
 c

H
 *Prin
 & rea
 mob
 & ill
 uis p
 bona
 ritate
 mat
 preti
 ne a
 terin

gi de censu tam perpetuo quã temporali, & tam de irredimibili quã redimibili, idque ex natura rei, seu spectata natura contractus.

De censuum iustitia, & conditionibus necessario requisitis.

cap. 45. 46. 47. 48. & 49.

HÆ conditiones in vniuersum requiruntur ad iustitiã Censuum prout tunc fiunt

*Prima, quod apud venditorẽ verè & realiter sit illa res, signata, & immobilis, cuius fructus venduntur, & illa sola obligata maneat, quamuis possint etiam & reliqua illius bona hypothecari ad maiorẽ securitatem census, modò emptor emat talem affecurationem iusto pretio, & vendens nõ impediatur, ne alijs suis bonis, ad libitum interim utatur, ac præterea re su-

pra quam est census pereunte for-
 tuito, non sit obligatio ad solu-
 dum censum. * Secunda. Quod
 talis res verè illos fructus reddat,
 quorum ius emitur, & non pau-
 ciores. * Tertia. Quod si res illa pe-
 reat, vel fructus illius, sine culpa
 venditoris: emptor non possit per-
 cipere fructus nisi pro rata, hoc est
 ex parte, si ex parte; vel ex toto,
 ex toto illa perierit. Quarta. Quo-
 pretium sit iustum, habita tempo-
 ris, ac fructus quantitatis & secu-
 ritatis ratione, quale illud esse di-
 iudicatur, quod ex lege, vel com-
 muni consuetudine est approba-
 tum. * Quinta. Qui censum emit,
 non cogat veditorem, vt redimat
 nam tunc videretur virtuale mu-
 tuum: cum autem is reemere, vel
 redimere voluerit, potest semper
 etiam per partes.

*De Cambio quid sit, & eius
 speciebus. Cap. 50.*

Cambium est * permutatio negotiatoria numismatis p numismate. Permutatio enī in genere est triplex: Prisca, rerum cum rebus. * Secunda. Numismatū cum rebus. * Tertia. Numismatis cum numismate, & hæc proprie cambium vocatur, quod est quadruplex. Minutum, cum pecuniæ maiores pro minoribus, vel cōtra, dantur, cum aliquo lucro. Siccum cum campfor dat alteri pecunias in eodem loco post aliquod tempus soluendas cum fœnore, prout alibi valuerint. Per litteras: cum quis dat campfori pecunias, vt eas accipiat alio loco, in quo verò accipit eas, prout tali loco, statuto tempore valent, ad quod campfor dat litteras. Reale; cum quis verb dat in vno loco pecunias, alibi sibi aut socio suo reddendas, cum aliquo fœnore.

*De iustitia Cambii ad minu-
tum. Cap. 51.*

Pecunia considerari potest & ratione materiae, & ratione formae & valoris, ratione materiae potest locari, commutari, emi & vendi, uti res alia, & aliquid exigi pro iusto pretio, etiam supra valorem legalem. Ut autem est aliarum rerum pretium, non licet in ea legalem valorem excedere, v. gr. aliquid emere augendo legale & ordinarium valorem illius, ut si quis augetet valorem iuliorum, hoc enim obligat ad restitutionem, & est per se mortale. Quantum ad permutationem, licet pecunias permutare, ut puta maiores minoribus, & contra: & ultra legale pretium aliquid exigere, pro tali permutatione, & hoc est cambium minutum, quod fere omnes doctores admittunt, si desit fraus, &

iustum adsit pretium. Deinde in
 emptionibus cum miscetur aliqua
 permutatio absque dolo & fraude,
 licet valorem legalem excedere,
 ut res, minus auro, quam argento
 solvatur, ut si quis velit sibi in au-
 ro solvi, potest alius illi aliquanto
 minus ea de causa dare.

*De fidei Cambij speciebus, & eo-
 rum pretio Cap. 52. & 53.*

Cambii fidei quatuor sunt
 species. *Prima, Quando
 Campsor dat pecunias sibi
 reddendas in eodem loco, sed prout
 statuto tempore valebunt in alio
 distante, in hoc Cambium iniustum
 est si Campsor sciat certo, plus ibi
 valituras, quia tunc est mutuū cū
 lucro, secus si incertum sit plus mi-
 nusve valituras. *Secunda, quādo
 campsor dat pecunias, quę tenera
 illi solvenda sunt in eodem loco in

quo ipse est & eas tradit: non datur
tamen, nisi ut soluendas & acci-
piendas in loco distante, ut Lug-
duni, ubi forte nec pecunias ipse
habet, nec respondentes: & in hoc
est manifesta iniustitia nisi lucrum
quod exigitur, petatur ratione ali-
cuius lucri cessantis. *Tertia, com-
posita est ex cambio & recambio
quando dantur pecuniae v. c. Romae,
ut accipiendae & soluendae in
alio loco, ubi tamen nec Campsor,
nec qui ab eo petit vllas habent,
deinde is qui eas à campfore acci-
pit, cum in loco condicto non ha-
beat tales pecunias quas possit ibi
soluere, iterum cōuenit cum camp-
fore de illis cambiendis cum no-
uo lucro Romae, & hoc cambium
est etiam iniustum, nempe, & quia
fictum est, cum in eo nulla sit
transmissio pecuniae, & quia con-
tinet mutuum virtuale cum lucro
*Quarta est cum datur v. c. Romae
pecunia alibi soluenda: &

quidem si verè alibi solvatur, nulla est iniustitia, modò adsint aliæ conditiones requisitæ, ac nominatim, vt non fingatur periculum vbi nullum est, sic vt ratione illius plus accipiatur; ac præterea vt vbi nulla interuenit culpa eius qui soluere debebat, nihil ab eo amplius exigatur in pœnam, sin vero eodem loco soluenda erat illa pecunia, & locus distans solû fingebatur, est cambium siccum & iniustum. In vniuersum. a. iustitia Cambii in hoc consistit vt lucrum quod accipitur, accipiatur vel pro transmissione pecuniarum, in locum distantem, quæ transmissio habeat periculum, & ad eam experisæ aliqua faciendæ sint, vel propter obligationem qua quis paratus est dare & accipere. Ratione autem temporis præcisè, non licet vllum lucrum postulare, vt v. c. quia solutio differtur vel statim fit. Se-

cus tamen si inde oriatur damnum aliquod, vel lucrum cessaret.

De variis speciebus Cambii per litteras. Cap. 54.

Quinq̄ue sunt species Cambii. *Prima, Cum Petrus dat Campfori Romæ centum, vt det sibi 95. Venetiis: eiusdem pretii, alios enim quinque cāpfori pro litteris, expensis, labore, relinquit: quod cambium licitum est, modo exigatur tantum iustū pretium. *Secunda, Cum quis dat pecunias, vbi minus valent, vt recipiat, vbi magis valent, pecunię nāque præsentes, magis valent quam absentes, etiam si illæ alioqui sint eiusdem valoris vtrouique, & maxime si accedat periculum, vnde duplici quasi nomine hoc cambium est licitum, modo pretium sit proportionatum distantię locorum. *Tertia, est huic contraria

nempe cum indigens dat Camp-
fori Romæ pecunias, vbi plus va-
lent, vt recipiat eas, vbi minus; &
hoc licet, maxime si pecunia in ea-
dem reddatur specie. *Quarta, Di-
citur cambium ad incertam solu-
tionem: cum quis dat Campfori
pecunias Romæ, vt eas recipiat ad
precium fori, quod primo occur-
rit, quod modo crescit, modo de-
crescit, sic enim existens æquale
periculum augmenti & decemē-
ti, pro vtraque parte, licet. *Quinta
Dicitur cambium ad creditum.
cum nimirum quis pecuniæ onus
renuens, dat campfori, vt ipse per
litteras teneatur reddere illi vbi
constituerit, & vnanimis in hoc
consentiunt: quod pariter iustum
viderur, Cambia autem hæc pos-
sunt fieri etiã intra idem regnum.

De Cambio Reali. Cap. 55.

Illud vocant cambium reale,
quando campfor dat merca-
tori pecunias in alio loco sol-
uendas, aliquo recepto precio pro
comutatione: quod quidem iustū
erit, si nihil ratione moræ, vel tem-
poris, recipiatur, & etiam si pecu-
niarum illum valorem exigat, se-
cundum quem pecuniæ in foro
occurrenti accommodantur: si sic
fuerint datæ. Si tamen cum mora
temporis esset lucrum cessans aut
damnum emergens, tunc pos-
set ratione horum aliquid
amplius accipere.

* * *

